Алла Жукова

Застосування інтерактивних технологій в освітньому середовищі гімназії

Проблема застосування інтерактивних технологій в освітньому середовищі загальноосвітніх навчальних закладах є актуальною. Актуальність дослідження обґрунтована необхідністю розробки механізмів пріоритетних напрямів розвитку загальної середньої освіти, які визначені Державною національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття), Законах України «Про загальну середню освіту», «Про освіту», Національною доктриною розвитку освіти. У цих документах зосереджена увага на використання інтерактивних технологій в освітньому середовищі ЗНЗ з метою забезпечення переходу освіти на нову, особистісно компетентнісну парадигму.

Як зазначається в «Державному стандарті базової і повної середньої освіти», освіта спрямована на створення передумов для індивідуалізації та диференціації навчання, його профільності в старшій школі, запровадження особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, формування соціальних, комунікативних, інтерактивних, інформаційних компетентностей учнів, поглиблення практичної і творчої домінант навчальної діяльності [3].

У доповіді ЮНЕСКО «Освіта: прихований скарб» проголошено: «Людина має навчитися: пізнавати, тобто оволодівати інструментарієм, необхідним для розуміння того, що відбувається у світі; діяти таким чином, щоб робити потрібні зміни в середовищі свого мешкання; жити в суспільстві, беручи участь у всіх видах людської діяльності» [6, с. 17]. У зв’язку з тим, що впровадження інтерактивних технологій у сучасну педагогічну практику просувається дуже повільно, зміни в освіті мають бути спрямовані на якісні трансформації змісту і форм навчальної діяльності, а перехід до компетентнісно спрямованої освіти зумовлює потребу в розробці концептуальних, теоретичних та методологічних засад переведення різних типів шкіл із режиму функціонування в режим випереджувального розвитку, оволодіння керівниками та вчителями загальноосвітніх навчальних закладів, гімназій, ліцеїв, теорією і методологією інтерактивного навчання.

Постановка проблеми полягає в тому, що визначення рівня розвитку освітнього середовища ЗНЗ залежатиме від результатів упровадження інтерактивних технологій в навчально-виховний процес, які ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях.

Мета статті полягає в визначенні основних теоретичних та методологічних засад використання інтерактивних технологій в навчально-виховному процесі; розкритті сутності понять «інтерактивне навчання»,

«інтерактивні технології»; зосередженні уваги на їх перевагу у порівнянні з традиційними формами та методами навчання; розгляді практичних аспектів впровадження інтерактивних технологій в освітнє середовище гімназії.

На сучасному етапі розвитку освіти педагогічні інтерактивні технології розглядаються в теоретичному, методологічному та дидактичному аспектах в наукових працях В. Беспалько, Л. Ващенко, Л. Даниленко, П. Дроб'язко, О. Дусавицького, М. Мамутова, А. Підласого, О. Пєхоти, С. Подмазіна, О. Помєтун, І. Пригожина, Г. Селева, А. Хуторського, Ю. Юсуфбекової. *Теоретичною основою* запровадження інтерактивних технологій навчання є системний, особистісно орієнтований та компетентнісний підходи до побудови дидактичний процесів, які розглядають у наукових працях І. Бех, І. Єрмаков, В. Рибалко, В. Сєріков, І. Якиманська; теорія оптимізації навчального процесу (Ю. Бабанський, М. Поташник); демократизація освітнього процесу (Ш. Амонашвілі, В. Дяченка, С. Шацький); гуманізація педагогічного процесу (К. Роджерс, А. Снічч, А. Комбе, А. Маслоу); педагогіка співробітництва (Є. Ільїн, А. Макаренко, В. Сухомлинський); розвиток функціональних життєвих компетентностей учнів (І. Єрмаков); інноваційність процесу навчання (В. Давидов, Д. Ельконін, Л. Занков, А. Матюшкін); уроку як конкретної форми процесу засвоєння знань і методу навчання (Ю. Бабанський).

Методологічною основою є розробки сучасних українських та зарубіжних науковців з питань дидактики, форм, методів та технологій навчання. Аналіз історичних джерел показав, що застосування того чи іншого методу інтерактивного навчання відбувалося ще за античних часів (Конфуцій, Сократ, Платон). У середні віки ідеї розвивального навчання були заборонені й почали нове життя лише в епоху Відродження (М. Монтен, Ж.-Ж. Руссо). Пізніше певні елементи інтерактивного навчання використовували у своїй практиці педагоги (К. Ушинський). У XIX–X ст. вони почали приділяти увагу ігровій діяльності як активному методу активізації навчального процесу, колективним іграм, застосовувалися лабораторно-бригадний та проектний метод, робота в парах, виробничі та трудові екскурсії (А. Макаренко, В. Сухомлинський). Подальшу розробку елементів інтерактивного навчання можна знайти в працях педагогів-новаторів у 70–80-х рр. XX ст. Ш. Амонашвілі, Є. Ільїна, С. Лисенкова, В. Шаталова). Останнім часом інтерактивне навчання спрямоване на реалізацію основних принципів гуманістичної педагогіки та розробку освітніх технологій особистісно діяльнісного спрямування (О. Пометун): групові технології, колективний спосіб навчання (В. Дяченко), технології дидактичного конструювання, технології школи життєтворчості (І. Єрмаков, Д. Пузіков), проектні технології (В. Гузєєв), ігрові технології навчання (Й. Гензерг), технології індивідуалізації навчання (І. Унт, А. Границька, В. Шадриков), проблемне навчання (Г. Вернер, А. Матюшкін, М. Махмутов), технологія програмного навчання (В. Безпалько), технологія «Дебати» (розроблена Міжнародним інститутом «Відкрите суспільство»), технології диференційованого навчання за інтересами (І. Закатова), технологія ділових ігор (Г. Щедровицький), технологія евристичного навчання (А. Хуторський), технологія інтенсивного

навчання на основі схемних і знакових моделей навчального матеріалу (В. Шаталов, О. Шевченко), технологія рівневої диференціації (Н. Гузик, Г. Парамонов, В. Фірсов), технологія ТРІЗ (теорія рішень інноваційних завдань) (Ф. Хазанкін), тренінгові технології (В. Гузеєв, А. Прутченков), технологія колективного творчого виховання (І. Іванов), комп'ютерні (інформаційні) технології (А. Єршов) [4].

Проблема педагогічної взаємодії учасників навчально-виховного процесу досліджується і зарубіжними науковцями: інтерактивна технологія майстерень (Ж. Піаже, К. Роджерс), технологія проведення дискусій (Е. Берн), технологія різнорівневого навчання та повного засвоєння знань (Б. Блум, Дж.Керролл), технологія К. Роджерса PCA (person centered approach) – зосередження на собі, технологія програмного навчання (Б. Скіннер), технологія проектного навчання (Д. Дьюї, В. Кілпатрик, Е. Коллінгсон) [4; 5].

Отже, проаналізувавши теоретичні та методологічні засади створення та використання інтерактивних технологій можна зробити висновок, що їх застосування в навчально-виховному процесі сприяє переходу школи від режиму функціонування в режим інноваційного розвитку та створює організаційно-педагогічні умови для інноваційного освітнього середовища, спрямованого на розвиток і саморозвиток компетентної конкурентоспроможної особистості.

Слово *«інтерактив»* походить з англійської мови від слова «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти. Тобто *«інтерактивний»* – здатний до взаємодії, діалогу. А *інтерактивне навчання* – це спеціальна форма організації пізнавальної активності, що має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [4, с. 21]. Як визначають науковці [2; 5; 7; 9; 10; 11; 12; 13; 14], особливості інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх учасників навчального процесу (групове навчання, колективне, співпраця), їх самоактуалізації і самоорганізації. Технологія інтерактивного навчання передбачає перетворення суперпозиції вчителя й субординізованої позиції учня в особистісно рівноправну позицію, де учень є суб'єктом освітньої діяльності. Інтерактивне навчання сприяє практичній реалізації прагнення дитини до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення; формуванню як предметних, так і загальнонавчальних навичок і вмінь; виробленню життєвих цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, розвитку комунікативних якостей [7, с. 6]. Основою інтерактивного навчання є застосування інтерактивних технологій в освітньому процесі.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити багато значень поняття «інтерактивна педагогічна технологія», а саме: систематичний метод планування, застосування, оцінювання всього процесу навчання й засвоєння знань шляхом обліку людських і технічних ресурсів і взаємодії між ними для досягнення найефективнішої форми освіти (ЮНЕСКО, 1986); системна сукупність і порядок функціонування всіх особистісних,

інструментальних, методологічних засобів, які використаються для досягнення педагогічної мети (М. Кларин) [9]; сукупність дидактичних прийомів або психолого-педагогічних порад педагога щодо відбору змісту та форм організацій навчального процесу (І. Єрмаков) [8]; модель педагогічної взаємодії (О. Пометун) [5]; інтерактивна педагогічна технологія – «науково обґрунтована педагогічна (дидактична) система, яка гарантує досягнення певної навчальної мети через чітко визначену послідовність дій, спроектованих на розв'язування проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат» (О. Савченко) [12, с. 124].

Отже, з наведених визначень можна зробити висновок, що *інтерактивні технології* – це система послідовного розгортання педагогічної діяльності, організація засвоєння знань і сформування певних вмінь та навичок через особливу організацію навчально-пізнавальної діяльності, що полягає в активізації педагогічної взаємодії учасників навчального процесу, спрямованої на побудову міжособистісних стосунків з метою досягнення кінцевого результату, виховання відповідальної, компетентної особистості як суб'єкта та проектувальника власного життя.

У 60-ті рр. XX ст. Я. Голант виділяв «активну» та «пасивну» моделі навчання залежно від участі учнів у навчально-виховній діяльності. Зрозуміло, що термін «пасивне» є умовним, адже будь-яка організація навчально-виховного процесу неодмінно передбачає певний рівень пізнавальної активності суб'єкта – учня. У своїй класифікації Я. Голант використовує «пасивність» як визначення низького рівня активності учнів, переважно репродуктивної діяльності за відсутності самостійності й творчості [1]. До цієї класифікації ми додамо інтерактивне навчання як різновид активного, навчання, яке має свої закономірності та особливості.

При «пасивному» типі навчання учень виступає в ролі «об'єкта» навчання, має засвоїти й відтворити матеріал, переданий йому вчителем, текстом підручника тощо, тобто джерелом правильних знань. До відповідних методів навчання належать методи, що вимагають від учнів лише слухати й дивитися (лекція-монолог, читання, пояснення, демонстрація й відтворювальне опитування учнів). Учні, як правило, не спілкуються один з одним і не виконують жодних творчих завдань. При «активному» навчанні передбачається застосування методів, що стимулюють пізнавальну активність і самостійність учнів. Учень виступає «суб'єктом» навчання, сам процес педагогічної взаємодії розвиває творче мислення учня, стимулює процеси самовдосконалення, самовиявлення, самореалізації. Термін «інтерактивна педагогіка» відносно новий, його ввів у 70-ті р. XX ст. німецький дослідник Ганс Фріц.

У таблиці 1 наведемо порівняльну характеристику педагогічних технологій (пасивного, активного та інтерактивного навчання).

Отже, пасивні методи навчання, коли учень лише засвоює та відтворює інформацію, мають нижчу ефективність, ніж активні та інтерактивні. Під час

інтерактивного навчання учень стає суб'єктом навчально-виховної діяльності, відчуває себе активним учасником освітнього процесу та особистісного розвитку, зростає його внутрішня мотивація.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика педагогічних технологій навчання

(пасивного, активного, інтерактивного

Критерії порівняння	Пасивне навчання	Активне навчання	Інтерактивне навчання
1. Обсяг інформації	Великий обсяг інформації можна подати за короткий час у структурованому вигляді великій кількості учнів	Великий обсяг інформації, багато учнів які можуть одночасно отримувати інформацію	На вивчення невеликого обсягу інформації витрачається значний час
2. Рівень засвоєння знань та результати навчальної діяльності	Орієнтоване на сприймання і розуміння, розвиток уміння слухати, записувати, конспектувати багато інформації та вміння відтворювати її	Орієнтована на розвиток широкого спектру пізнавальних умінь та навичок; передбачає диференціацію навчання шляхом індивідуальних програм та завдань	Можливість розвитку соціальної та громадської компетентності учня усіх предметів; розширення пізнавальних можливостей зокрема в здобуванні інформації з різних джерел; можливість перенесення отриманих умінь, навичок та способів пізнавальної діяльності на різні предмети
3. Відсоток засвоєння матеріалу	Як правило, невисокий	Досить високий	Як правило, високий
4. Контроль над процесом навчання	Педагог систематично контролює обсяг і глибину вивчення навчального матеріалу, час і хід навчання; результати роботи учнів передбачені; зворотного зв'язку учителя та учня майже немає	Можливість співпраці учителя з кожним учнем; постійний зворотній зв'язок учителя з і учнями	Опосередкований контроль вчителя за обсягом і глибиною засвоєння навчального матеріалу, результати роботи учнів менш прогнозовані, є необхідність подальшої корекції знань, умінь та навичок

5. Роль особистості вчителя	Безпосередній вплив учителя на учнів; особисті якості педагога залишаються в «тіні», він виступає як «джерело» знань та їх контролер	Високі особисті якості вчителя та його професійна майстерність; великій рівень навантаження на вчителя; учитель-консультант і контролер освітнього процесу	Учитель відкритий перед учнями як особистість та фахівець-професіонал; виступає як організатор, консультант, фасилітатор навчально-пізнавальної діяльності; забезпечується можливість демократичного, рівноправного партнерства між учителем та учнями
6. Роль учня в навчально-виховном процесі	Відносно пасивна, учні не приймають рішень у процесі навчання	Активна педагогічна взаємодія (учень – учитель)	Учні приймають важливі рішення в процесі навчання, мають можливість спілкування і розвивають комунікативні уміння та навички; відбувається поєднання різноманітних видів навчальної діяльності
7. Мотивації навчання	Зовнішня: оцінки, учитель, батьки, суспільство	Поєднання зовнішньої (оцінки, учитель, батьки, суспільство) та внутрішньої (інтелект самого учня) мотивації	Висока внутрішня мотивація
8. Навчально-методичне забезпечення навчального процесу	Традиційне	Особистісно орієнтовано	Інноваційне

В освітньому середовищі гімназії міжнародних відносин № 323 м. Києва активно використовуються інтерактивні педагогічні технології. Вони є невід'ємною частиною особистісно компетентнісної трирівневої освіти в гімназії, яка складається з трьох рівнів: перший рівень – урок та сучасна дидактична база; другий рівень – система додаткової освіти, яка реалізується в урочний та позаурочний час та включає спецкурси, факультативи, довузівську підготовку, роботу над проектними програмами. Система додаткової освіти виконує не лише основні функції навчання і виховання, профільної та допрофільної підготовки гімназистів, але й сприяє раціональній організації вільного часу дитини; вибір ним ефективних сфер співпраці та спілкування, знижує ризик асоціальної поведінки; третій рівень – розвивально-пізнавальний, який реалізується в позаурочний час, це предметні олімпіади, конкурси, змагання, робота над проектними програмами ЮНЕСКО, науково-дослідницька робота учнів, предметні тижні, декади, гурткова та секційна робота за інтересами. Структура особистісно компетентнісної трирівневої освіти в гімназії № 323 наведена в рис. 1.

Інтерактивні технології навчання передбачають активізацію навчальних можливостей учня, підвищення їх мотивації під час навчального процесу та в позаурочний час. Уроки, на яких використовуються інтерактивні технології, високоефективні та продуктивні. У гімназії ми використовуємо групові (взаємодія учасників малих груп) та фронтальні (спільна робота та взаємодія всього класу) методи. До групових методів можна віднести роботу в парах, у трійках, карусель, роботу в малих групах, акваріум, контрольне опитування учнів із включенням ігрових елементів, велике коло. До фронтальних методів відносимо мікрофон, незакінчене речення, мозковий штурм, аналіз проблеми, мозаїку, дискусію,телевізійне ток-шоу, дерево рішень, громадські слухання [5; 11].

Різнорівневі програми основної та багатоваріантність додаткової освіти дає можливість учням виявити та розвинути пізнавальні й творчі здібності, задовольнити їх потреби та інтереси в різних сферах наукової і творчої діяльності, створити ситуацію успіху, поповнити соціокультурний досвід взаємодії з однолітками та дорослими. У гімназії застосовуються педагогічні інновації щодо формування життєвої стратегії особистості в умовах інноваційного розвитку освітнього середовища: блочно-семестрове навчання, розвивальне навчання, проектна діяльність, профільне та до профільне навчання, диференціація та індивідуалізація навчання.

Упроваджуючи метод проектів в навчально-виховний процес гімназії, дотримуємося системного підходу. Проектна діяльність у гімназії передбачає створення проектно-життєвого простору в освітньому середовищі, спрямованого на розвиток і саморозвиток компетентної, конкурентноспроможної особистості, яка вміє творчо розв’язувати проблеми, прагне змінити на краще своє життя й життя своєї країни. Вона дозволяє: застосовувати пошуковий підхід навчально-пізнавальної діяльності; переводити знання, вміння та навички, отримані при вивченні різних предметів, на рівень міжпредметних зв’язків і надпредметних понять. Починаючи з початкової школи (прогімназії), нами були розроблені інтерактивні педагогічні технології життєвого проектування, створено «банк проектів»: методичні проекти («Розвиток особистості молодшого школяра в умовах режиму повного дня», «Методичний калейдоскоп», «Інтелектуальні надії», «До вершин майстерності», «Використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі», «Використання методу проектів у навчально-виховній діяльності»), над якими працюють учителі гімназії. Ця робота допомагає впровадженню нових ефективних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання і виховання, підвищенню рівня педагогічної компетентності, активізації дослідницько-пошукової та наукової діяльності педагогів; суспільно-громадські проекти («Шлях демократії», «За здоровий спосіб життя», «Я – особистість», «Учнівське самоврядування», «Сучасний світ очима початківців», «Школа шляхетності», «Мій край і я», «Архітектурна творчість Києва», «Риторика») сприяють розвитку здібностей і талантів учнів, збагаченню їх знань з історії, традицій свого народу, виховують громадську позицію гімназистів як носіїв національних цінностей та загальнолюдських надбань, сприяють соціальному становленню особистості гімназиста,

оптимізують умови для співпраці всіх учасників освітнього процесу; навчальні проекти («Живої світ природи», «Людина в безпечному середовищі»).

З 2001 року гімназія є асоційованою школою ЮНЕСКО, що дає можливість працювати над Міжнародними освітніми проектами ЮНЕСКО. Гімназія є партнером та активним учасником Програми розвитку ООН в Україні та проектних міжнародних програм: «Молодіжна конвенція глобального захисту навколишнього середовища», GREEN-CROSS, «Це наш час» (This is our time), програма PTPI (People to People International – «Люди до людей»), Всеукраїнський рух «Педагоги за мир і взаєморозуміння»; продовжуємо співпрацю з Міжнародними нідерландськими організаціями «LIFE-LINK»; розроблені гімназійні проекти «Культурна спадщина», «Діалог культур та дитяча дипломатія», «Здоровий спосіб життя», «Пізнаємо культуру сусідів» (з Польщею), українсько-китайські культурні зв'язки (з КНР). У гімназії щомісяця відзначаються пам'ятні дати ЮНЕСКО, на які запрошуються представники громадськості, батьки, учні з інших шкіл, проводиться презентація вищезазначених проектів, накопичений досвід відправляється в штаб-квартиру ЮНЕСКО. Проект «Асоційовані школи ЮНЕСКО» – це новий зміст освітнього простору гімназії, полікультурних стосунків нової педагогічної ментальності. Міжнародна діяльність підготувала можливість введення в навчально-виховний процес білінгвістичну модель навчання – викладання інформатики, світової літератури, англійського фольклору, ділового мовлення англійською мовою.

Результатом проектної діяльності є творча співпраця всіх учасників освітнього процесу, їх самореалізація та самовдосконалення, заміна авторитарного стилю спілкування на демократичний. Для вчителів це шлях до підвищення професійної майстерності, пошуку нових форм та методів навчально-виховної діяльності, отримання реальних результатів своєї праці; задоволення в інтелектуальному розвитку. Інтерактивний метод проектів розвиває в учнів когнітивну сферу, навички нестандартного мислення, з'являється підґрунтя для творчого застосування та поглиблених знань, соціалізації; покращує комунікативні стосунки, уміння працювати в команді, крім того, зміцнюється підготовка до олімпіад, конкурсів, науково-дослідницької роботи. Так, у гімназії йде становлення нової парадигми освіти, орієнтованої на міжнародний освітній простір.

В освітньому середовищі гімназії активно використовуються інформаційно-комунікативні технології, застосовується комп'ютерна техніка, що зумовлює розробку нової парадигми організації навчального процесу. Іде процес використання програмних засобів і систем навчання для підтримки як традиційних, так і інноваційних методів навчання. У гімназії 20 інтерактивних комплектів, 20 класних кімнат підключені до мережі Інтернет, учителі створюють інтерактивні комп'ютерні уроки, навчальні та виховні комплекси. Інтерактивні комп'ютерні технології дають змогу кожному учневі навчатися в зручному для нього темпі при виборі певної навчальної педагогічної взаємодії.

Такий підхід до застосування інтерактивних педагогічних технологій у навчально-виховному процесі стимулює навчання, активізує увагу, підвищує

рівень знань, умінь та навичок учнів, робить акцент на забезпечення навичок самоосвіти, формуванні ключових компетентностей, забезпечує процес самовдосконалення, відповідного фізичного, психологічного розвитку кожної дитини, сприяє фаховому вдосконаленню педагогічних працівників, робить зміст освітнього процесу інноваційним.

Звернемо увагу на *принципи організації інтерактивного навчання*, які зазначені в сучасній дидактиці та враховуються в практичній діяльності гімназії: принцип активності передбачає активну роль кожного учня в процесі спілкування та взаємодії; принцип відкритого зворотного зв'язку включає обов'язкове висловлення своїх думок, активне використання зворотного зв'язку учасників педагогічної взаємодії; принцип експериментування допускає активний пошук учнями нових ідей та шляхів вирішення поставлених завдань, сприяє розвитку творчості та ініціативи особистості; принцип довіри в спілкуванні, який спрямований на спеціальну організацію групового простору в ході проведення занять; принцип рівності позицій означає, що вчитель не прагне нав'язати учням своєї думки, а діє разом з ними, в свою чергу, учень має змогу побувати в ролі організатора, лідера.

Накопичений досвід науково-методичних досліджень у гімназії засвідчує, що інтерактивні технології сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу. Вони дозволяють учням: аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу; навчитись формулювати власну думку, правильно її виражати, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати; моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації; учитись будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути діалогу; знаходити спільне розв'язання діалогу; розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт. Таким чином, інноваційний зміст освіти в гімназії передбачає його збагачення новими дидактичними одиницями та педагогічними інтерактивними технологіями, що необхідно на шляху інноваційного розвитку гімназії.

Отже, впровадження інтерактивних педагогічних технологій в навчально-виховний процес є пріоритетним напрямом реформування вітчизняної системи загальної середнього освіти. Виконуючи навчальну, виховну й дослідницьку функції, зазначені педагогічні технології можуть застосовуватися під час навчально-виховного процесу та в позаурочної діяльності. Використання інтерактивних педагогічних технологій навчання дозволяє створити нове інноваційне освітнє середовище, що надає широкі можливості для навчальної діяльності, впливає на взаємодію учасників освітнього процесу, підвищує мотивацію, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію, сприяє модернізації традиційної системи навчання. Перспективи подальших досліджень у розв'язанні цього питання розглядаємо в змінах та доповненнях до педагогічних методик, в активному впровадженні інтерактивних педагогічних технологій в освітнє середовище гімназії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гузеев В. Образовательная технология: от прийома до философии / В. Гузеев. – М. : Сентябрь, 1996. – 95 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / Ірина Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Кабміну України від 23.11.2011 № 1393 // Інформаційний збірник та коментарі МОНмолодьспорт України. – 2012. – № 4–5. – С. 3–22.
4. Інноваційні технології навчання від А до Я / упор. Валентина Волканова. – К. : Шк. світ, 2011. – 96 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
5. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : [метод. посіб] / уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.Н.Н., 2002. – 136 с.
6. Інтерактивні методи навчання у підготовці спеціалістів для банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми – Харків, 2001. – 250 с.
7. Єрмаков І. Компетентнісний потенціал проектної діяльності / І. Єрмаков // Проектна діяльність у школі / упоряд. М. Голубенко. – К. : Шк. світ, 2007. – 128 с.
8. Єрмаков І. Г. Концептуальні засади розробки прогностичної моделі школи життєтворчості особистості / І. Г. Єрмаков, Д. О. Пузіков. – К., 1995.
9. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М. В. Кларин // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 12–18.
10. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5/6.
11. Освітні технології : навч.-метод. пос. / за ред. О. М. Пєхоти та ін. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
12. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підруч. для студ. пед. ф-тів / О. Я. Савченко. – К. : Генеза, 2002. – 368 с.
13. Селевко Г. К. Педагогические технологи авторских школ / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 192 с. (Серия «Энциклопедия образовательных технологий).

Яценко С. Інноваційні процеси впровадження особистісно орієнтованого навчання / С. Яценко // Управління школою. – 2003. – № 13. – С. 29.